

ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ

ನಳಿನನಾಭನ ನೀನು ಪಾಡೊ ಬೇಗ

ಶ್ರೀ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಮುಂಡಿಗೆಯ ಚಿಂತನೆ:

ದಾಸರು ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನದ ಮಾರ್ಗದ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ದೇಹ ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲವೆಂದು ಸಮಯವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥಮಾಡದೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ಹಾದಿ ಹಿಡಿಯಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದ ವ್ಯಾಮೋಹ ಬಿಟ್ಟು, ಅಂತರ್ಮುಖಿಯಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸಿ ಒಳಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ ದಿವ್ಯ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ (ದಾಹರಾಕಾಶದಲ್ಲಿ) ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಪಲ್ಲವಿ - ಅನುಪಲ್ಲವಿ:

ನಳಿನನಾಭನ ನೀನು ಪಾಡೊ ಬೇಗ |

ಒಳ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಅವನ ಕಂಡು ನಲಿದಾಡೊ ||

ದಾಸರು ನಮಗೆ "ಬೇಗ" ಅಂದರೆ ಈ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮ ಇರುವಾಗಲೇ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಶಕ್ತವಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಕಮಲನಾಭನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಕೊಂಡಾಟ ಕೇವಲ ಬಾಯ ಮಾತಿನದಾಗಬಾರದು. "ಒಳಗಣ್ಣಿನಿಂದ" ಅಂದರೆ ಅಂತರ್ಮುಖಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ, ಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಯೋಗ ಸಾಧನೆಯ ಮೂಲಕ ನಮ್ಮೊಳಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆಯಬೇಕು ಎಂದು ಕರೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಚರಣ ೧:

ಹೃದಯ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ, ಅಲ್ಲಿ |

ಪದುಮಾಕ್ಷ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೆಂಬಾತ |

ಆತನು ಬಹುರೂಪದಿಂದ, ಕಾವ |

ಆಧಾರವಾಗಿಪ್ಪ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರದೇಶ ||

ಭಗವಂತನ ವಾಸಸ್ಥಾನ (ದಾಹರಾಕಾಶ)

ನಮ್ಮ ಶರೀರದ ಹೃದಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಅವಕಾಶವಿದೆ, ಅದನ್ನು

ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು 'ದಹರಾಕಾಶ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತವೆ. ಆ ಪವಿತ್ರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಮಲದಳದಂತಹ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ (ಪದುಮಾಕ್ಷ) ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಆತನು ಕೇವಲ ಒಂದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿಲ್ಲ, ಅನಂತ ರೂಪಗಳಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಇಡೀ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಆತನೇ ಮೂಲ ಆಧಾರ. ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಅರಿವಿನಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವುದು ದಾಸರ ಆಶಯ.

ಚರಣ ೧:

ಎಂಟೊಂದು ಕದಗಳ ಮುಚ್ಚಿ, ಮೇಲೆ |

ತಂಟೆಯಿಲ್ಲದ ಮನವ ಅವನಲಿ ಇರಿಸೊ |

ಕುಂಡಲಿ ಮಧ್ಯದಿ ನೋಡೊ, ದಿವ್ಯ |

ಮಂಟಪದಲಿ ಜ್ಯೋತಿ ಧಳ ಧಳಿಸುವುದೊ || ಸಾಧನಾ ಮಾರ್ಗ (ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹ)

ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿರುವುದು ನಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಚಂಚಲತೆ.

- **ಎಂಟೊಂದು ಕದ:** ಅಂದರೆ ನಮ್ಮ ದೇಹದ ಒಂಬತ್ತು ದ್ವಾರಗಳು (ನವದ್ವಾರಗಳು). ಇವುಗಳನ್ನು ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ, ಅಂತರ್ಮುಖಿಯಾಗಬೇಕು.
- **ತಂಟೆಯಿಲ್ಲದ ಮನ:** ವಿಷಯ ವಾಸನೆಗಳಿಂದ, ಕ್ಲೇಶಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾದ ಶುದ್ಧ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು.
- **ಕುಂಡಲಿನಿ ಶಕ್ತಿ:** ಹೀಗೆ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದಾಗ, ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಕುಂಡಲಿನಿ ಶಕ್ತಿಯು ಜಾಗೃತವಾಗಿ, ಸಹಸ್ರಾರ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಆ ದಿವ್ಯ ಮಂಟಪವು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ಒಂದು ಅದ್ಭುತವಾದ ಜ್ಯೋತಿಯಂತೆ "ಧಳಧಳಿಸುವುದನ್ನು" ಕಾಣಬಹುದು. ಇದು ಜ್ಞಾನೋದಯದ ಸಂಕೇತ.

ಚರಣ ೨:

ಧಳಧಳಿಸುವ ಬಾಲಕೃಷ್ಣ, ಅಲ್ಲಿ |

ಬಲು ಕ್ರೀಡೆಗಳನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿಸುವನಯ್ಯ |

ಒಳಗೆ ಹೊರಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ, ನಮ್ಮ |

ಪುಲ್ಲಲೋಚನ ತಂದೆ ಪುರಂದರ ವಿಠಲ || ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿ

ಆ ಜ್ಯೋತಿಯೊಳಗೆ ಸಾಧಕನಿಗೆ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಸಕಲ ವ್ಯವಹಾರಗಳು,

ಯೋಗ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ವಿಭೂತಿಗಳು (ಸಿದ್ಧಿಗಳು) ಎಲ್ಲವೂ ಆತನ ಲೀಲೆಗಳೇ (ಬಲು ಕ್ರೀಡೆಗಳು). ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಹೇಳುವಂತೆ "ಅಂತರ ಬಹಿಶ್ಚ ತತ್ಸರ್ವಂ ವ್ಯಾಪ್ಯ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಥಿತಃ" - ಆತನು ಕೇವಲ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಹೊರಗೂ ಕೂಡ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಂತಹ ಸುಂದರ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ (ಫುಲ್ಲಲೋಚನ) ತಂದೆ ಪುರಂದರ ವಿಠಲನನ್ನು ಕಂಡು ಧನ್ಯನಾಗು ಎಂದು ದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಸಾರಾಂಶ:

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯು ನಮಗೆ **ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನದ** ಹಾದಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ:

1. ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದ ವ್ಯಾಮೋಹ ಬಿಟ್ಟು ಅಂತರ್ಮುಖಿಯಾಗು (**ಒಳಗಣ್ಣು**).
2. ದೇಹದ ಒಂಬತ್ತು ದ್ವಾರಗಳನ್ನು ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸು (**ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹ**).
3. ಹೃದಯದೊಳಗಿನ ದಹರಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಜ್ಯೋತಿರೂಪದ ದರ್ಶನ ಮಾಡು (**ಯೋಗ ಸಾಧನೆ**).
4. ಒಳಗೆ-ಹೊರಗೆ ತುಂಬಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನು ಅರಿತು ಆನಂದಿಸು (**ಶರಣಾಗತಿ**).

ದಹರಾಕಾಶ (Daharaakaasha) ಎಂಬುದು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವೇದಾಂತ ಮತ್ತು ಯೋಗ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅತ್ಯಂತ ಗಹನವಾದ ಮತ್ತು ಪವಿತ್ರವಾದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ. ಇದರ ವಿವರವಾದ ವಿವರಣೆ ಇಲ್ಲಿದೆ:

೧. ಪದದ ಅರ್ಥ:

- **ದಹರ (Dahara):** ಎಂದರೆ ಸಣ್ಣ, ಅಲ್ಪ ಅಥವಾ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಎಂದರ್ಥ.
- **ಆಕಾಶ (Akasha):** ಎಂದರೆ ಅವಕಾಶ ಅಥವಾ ಮೈದಾನ.
- **ದಹರಾಕಾಶ:** ಎಂದರೆ "ಹೃದಯದ ಒಳಗಿರುವ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಆಕಾಶ" ಅಥವಾ "ಹೃದಯಾಕಾಶ".

೧. ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆ (ದಹರ ವಿದ್ಯೆ):

ದಹರಾಕಾಶದ ಬಗ್ಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸವಿಸ್ತಾರವಾದ ವಿವರಣೆ ಛಾಂದೋಗ್ಯ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಎಂಟನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು 'ದಹರ ವಿದ್ಯೆ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯನು ಗುರುವಿನ ಬಳಿ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ: "ಹೃದಯವು ಚಿಕ್ಕದಾಗಿದೆ, ಅದರೊಳಗಿರುವ ಆಕಾಶವು ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಏನನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಸಾಧ್ಯ?"

ಆಗ ಗುರುವು ಹೀಗೆ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ: "ಯಾವಾನ್ವಾ ಅಯಮಾಕಾಶಸ್ತಾವಾನೇಷೋಽನ್ತರ್ಹೃದಯ ಆಕಾಶಃ". ಅಂದರೆ, "ಹೊರಗಿನ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಆಕಾಶವು ಎಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾಗಿದೆಯೋ, ಅಷ್ಟೇ ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಈ ಹೃದಯದೊಳಗಿನ ಆಕಾಶವೂ ಇದೆ."

೨. ದಹರಾಕಾಶದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ:

- ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಮತ್ತು ಪಿಂಡಾಂಡದ ಸಾಮ್ಯತೆ:** ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ಹೊರಗಿನ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳು, ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು ಎಲ್ಲವೂ ಹೇಗೆ ಅಡಕವಾಗಿವೆಯೋ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ನಮ್ಮ ಹೃದಯದೊಳಗಿನ ದಹರಾಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ ಅಡಕವಾಗಿವೆ. ಅಂದರೆ, ಹೊರಗಿನ ಜಗತ್ತಿನ ಸಾರವೆಲ್ಲವೂ ನಮ್ಮ ಒಳಗೇ ಇದೆ.
- ಪರಮಾತ್ಮನ ವಾಸಸ್ಥಾನ:** ದಹರಾಕಾಶವು ಪರಮಾತ್ಮನ (ಬ್ರಹ್ಮನ್) ವಾಸಸ್ಥಾನ. ಹೃದಯವೆಂಬ ಕಮಲದ (ಹೃದಯ ಪುಂಡರೀಕ) ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಪುಟ್ಟ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು **ಅಂತರ್ಯಾಮಿ**ಯಾಗಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ.
- ಅನಂತತೆ:** ಶರೀರವು ನಾಶವಾದರೂ ದಹರಾಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮ ತತ್ವವು ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಹುಟ್ಟು-ಸಾವುಗಳಿಲ್ಲದ, ಮುಪ್ಪು-ವ್ಯಾಧಿಗಳಿಲ್ಲದ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸತ್ಯ.

೩. ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮಹತ್ವ:

- ಧ್ಯಾನದ ಗುರಿ:** ಸಾಧಕನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವಾಗ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೊರಗೆ ಎಲ್ಲೋ ಹುಡುಕುವ ಬದಲು, ತನ್ನ ಹೃದಯದ ದಹರಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕಾಣಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಇದನ್ನು 'ಅಂತರಂಗ ಭಕ್ತಿ' ಎನ್ನಲಾಗುತ್ತದೆ.
- ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನ:** ದಹರಾಕಾಶವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು ಎಂದರೆ ನಮ್ಮ ಅಹಂಕಾರದ ಹೊರಪದರಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ನಿಜವಾದ ಆತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರಿಯುವುದು.

- **ಶಾಂತಿ ಮತ್ತು ಆನಂದ:** ದಹರಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದಾಗ ಸಾಧಕನಿಗೆ ಅಪಾರವಾದ ಶಾಂತಿ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು "**ಒಳಗಣ್ಣಿಂದ ಅವನ ಕಂಡು ನಲಿದಾಡೋ**" ಎಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೫. ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಹರಾಕಾಶ:

ಪುರಂದರದಾಸರ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ದಹರಾಕಾಶದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ.

- "ಹೃದಯ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ, ಅಲ್ಲಿ ಪದುಮಾಕ್ಷ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೆಂಬಾತ" ಎಂಬ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ನೇರವಾಗಿ ದಹರಾಕಾಶದ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಮಾತನಾಡಿದ್ದಾರೆ.
- ಅವರ ಪ್ರಕಾರ, ನಮ್ಮ ದೇಹದ ನವದ್ವಾರಗಳನ್ನು (ಒಂಬತ್ತು ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು) ಮುಚ್ಚಿ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅಂತರ್ಮುಖಗೊಳಿಸಿದಾಗ ಹೃದಯದ ಆ ದಿವ್ಯ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ (ದಹರಾಕಾಶದಲ್ಲಿ) ಪರಮಾತ್ಮನು ಜ್ಯೋತಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಸಾರಾಂಶ:

ದಹರಾಕಾಶವೆಂದರೆ ಕೇವಲ ಭೌತಿಕವಾದ ಜಾಗವಲ್ಲ; ಅದು **ಚಿದಾಕಾಶ (Consciousness)**. ನಮ್ಮ ಶರೀರದ ಮಿತಿಗಳ ಒಳಗೆ ಅಡಗಿರುವ **ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ತತ್ವವೇ ದಹರಾಕಾಶ**. ಇದನ್ನು ಅರಿತವನು ಸಂಸಾರದ ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು

ಲೇಖಕರು: Dr. ಅನಂತ ರಾವ್ ದಂಡಿನ್, ಬೆಂಗಳೂರು.